

Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet. 1

SAMLAREN

TIDSKRIFT FÖR SVENSK
LITTERATURHISTORISK
FORSKNING

Ny följd. Årgång 2

1 9 2 1

UPPSALA 1922

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

DET FÖRSTA SHAKESPEARE-EXEMPLARET UTOM ENGLAND

AV

JOHAN NORDSTRÖM

Som bekant var det egentligen först genom Voltaires *Lettres sur les Anglais* 1733, som Shakespeare introducerades i Europas litterära värld. Visserligen hade ju engelska skådespelartrupper då för snart ett och ett halvt århundrade sedan börjat att litet varstades i norra Europa uppföra pjäser av Shakespeare och andra av hans samtida inom den engelska dramatiken. Man har emellertid påpekat det egendomliga i, att Shakespeares namn tycks ha varit fullständigt obekant såväl för den publik, inför vilken hans stycken spelades på kontinenten, som för dem, vilka översatte dramerna eller efterbildade dem.

I sitt bekanta arbete om Shakespeare i Frankrike har Jusserand¹ meddelat några notiser, som visa, huru ytterst sällan man finner Shakespeares verk i något bibliotek eller överhuvudtaget hans namn nämnt på kontinenten före Voltaires tid. Av Jusserands undersökningar framgår sålunda, att första gången man i Frankrike anträffar den store engelsmannens verk är i Ludvig den XIV:s bibliotek, över vilket Nicolas Clément, den kunglige bibliotekarien, under åren 1675—1684 upprättade en katalog, varest man för första gången finner Shakespeares namn skrivet i Frankrike och likaledes för första gången påträffar ett anspråkslöst försök på ett par rader till hans litterära karakteristik. I tryck möter Shakespeares namn

---

¹ J. J. JUSSERAND: *Shakespeare en France sous l'ancien régime*. Paris 1898.

för första gången i en fransk bok i Baillets Jugements des Savants 1685—1686.

The Cambridge History of English Literature (V. 289 ff.) finner det sannolikt, att man överhuvudtaget icke på hela kontinenten kan uppvisa något bibliotek, där Shakespeares verk tidigare funnits eller något skriftligt dokument, där hans namn tidigare förekommer. Första gången det frejdade namnet förekommer i tryck utanför England synes vara i Morhofs Unterricht von der teutschen Sprache und Poesie 1682.

Emellertid kan det nu fastställas, att rekordet i fråga om tidigt innehav av Shakespeares verk utom England tillsvidare åtminstone måste tillerkännas en svensk, nämligen den utmärkte diplomaten och store bokvännen Peter Julius Coyet (född 1618, död 1667). Walde, vilken senast i sitt lärda verk om stormakts-tidens litterära krigsbyten skrivit om det Coyetska biblioteket,¹ erinrar om, att detta till en betydande del utgjordes av böcker ur lantdomaren Jörgen Seefelds bibliotek på Ringstedkloster, vilka Coyet tillerkändes under kriget med Danmark 1658. En del av det Coyetska biblioteket förvarades på Ljungbygård (nuv. Trolle-Ljungby) i Skåne, där det till största delen togs av danskarna under kriget 1710. En annan del fanns i Stockholm och försåldes på auktioner där och i Uppsala under åren 1700—1701. En katalog över biblioteket upprättades 1696—99 av censor librorum Gustaf Peringer Lillieblad, dåvarande professorn vid universitetet i Pernau, Olof Hermelin, och filosofie magistern Olof Celsius. Ur denna katalog, som nu finnes i Uppsala universitetsbibliotek (sign. U 278) anför Walde som "en ganska ovanlig företeelse": "Mr William Shakespeares Comedies, Histories and Tragedies, London 1632 folio. Verk av Shakespeare uppträda nämligen ytterst sällan i våra äldre bibliotek."² Om det i detta fall är Coyet eller Seefeld, som inköpt verket, står ej att avgöra. För övrigt ha vi i katalogen en hel

¹ O. WALDE, *Storhetstidens litterära krigsbyten* II, Uppsala 1920, s. 418 ff.

² Walde anför efter FEHR (*Studier i frihetstidens vitterhet*, Uppsala 1883) att den hittills tidigast kända Shakespeareupplagan i Sverige funnits i C. Fr. Eckleffs bibliotek (katalog från 1769).

del engelsk litteratur, dels från Seefelds tid, alltså tryckt före 1659, dels senare. Troligt är, att det mesta härav inköpts av Peter Julius Coyet, kanske delvis under hans vistelse som envoyé i England 1655—56.“

Detta Waldes antagande är riktigt. Bland de Coyetska arkivalier, som togos på Ljungbygård och nu förvaras på Rigsarkivet i Köpenhamn, finnas (i en bunt, sign. Concepter og Breve 1650—57) åtskilliga räkningar till Peter Julius Coyet från bokhandlare och bokbindare i London, härrörande från hans tid som sändebud i England. En av dessa räkningar upptar såväl Shakespeares Works som Ben Jonsons Works. Överhuvud får man av de i denna samling befintliga aktstycken, som meddelaren 1916 genomgick, ett livligt intryck av, att Coyet hyst ett för denna tid osedvanligt starkt intresse för engelsk litteratur.

Såvitt man för närvarande med säkerhet kan döma, är det alltså i ett svenskt bibliotek, som man för första gången utanför England finner ett exemplar av Shakespeares verk.

Coyets Shakespeare-exemplar tillhörde, som vi sett, tydligen den del av hans bibliotek, som förvarades i Stockholm och där och i Uppsala försåldes på auktion. Nu har, som Wieselgren (Samlaren 1910, s. 10) påpekat, även i Urban Hiärnes bibliotek¹ funnits en folioupplaga av "William Shakespeares Comedies Tragedies and Histories." Wieselgren ansåg, som vi nu veta, med orätt, att detta är första gången, man finner Shakespeare i ett svenskt bibliotek, och antog, att exemplaret förvärvats av Hiärne, när han under sina resor på 1660-talet även besökte England. Detta antagande torde emellertid knappast hålla streck. I en tidigare katalog över Hiärnes bibliotek,² från 1692, finnes icke Shakespeare upptagen, vilket man skulle väntat, om förvärvet skett redan på 1660-talet; den katalog, där man finner Shakespeares verk, är säkerligen icke tidigare än 1700. Den saknar datum, men tryckåren för flera där upptagna böcker ge oss en terminus post quem. Ingenting kan där-

¹ UB, U 307 b.

² UB, U 307 (Catalogus Librorum meorum, Anno 1692, mense Augusto, revisorum.)

för vara naturligare än att antaga, att Hiärne förvärvat sin Shakespeare på någon av de Coyetska auktionerna. Härför talar även, att i den senare katalogen, men ej i den tidigare, upptagas "The Works of Benjamin Johnson", vilka, som vi sett, även ha funnits i Coyets bibliotek, och troligen vid samma tillfälle förvärvats av Hiärne. Wieselgrens antagande om direkt köp i London gäller däremot sannolikt om de "Comœdiæ Anglicanæ" (in 4:to), vilka upptagas i katalogen av 1692 men ej nämnas av Wieselgren, som ej heller omnämner de i den senare katalogen, jämte övriga här nämnda *dramatica*, upptagna "Engelska Comœdier" (in 4:to). Med *Comœdiæ Anglicanæ* åsyftas möjligen en samling skådespel av Beaumont och Fletcher, av vilken ett exemplar upptages i den nyssnämnda katalogen över Ludvig den XIV:s bibliotek under titeln: "Tragœdiæ et comœdiæ anglicæ. London. W. Leake, 1641, 4:o" och som av Jusserand identifierats (*Revue Critique*, 14 nov. 1887). Vad som menas med "Engelska Comœdier" är däremot svårare att bilda sig någon mening om. Av katalogen framgår emellertid med all tydlighet, att de ej kunna vara identiska med *Comœdiæ Anglicanæ*.

Jag vet icke, om man har sig något bekant om proveniensen av det unika exemplar av första kvartupplagan av Titus Andronicus, som för åtskilliga år sedan hittades i Skåne och försålles till Amerika för 2,000 pund. Eljest kunde man ju våga den mycket djärva hypotesen, att detta skulle ha funnits i det Coyetska biblioteket på Ljungbygård. Som nämnt förde danskarna icke hela detta bibliotek till Köpenhamn utan en del av böckerna försingrades på obekant sätt.
